

ZAPISNIK

sa 39. sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, održane 11. februara 2019. godine

Sjednica Odbora je počela u 13 sati.

Odborom je, na sjednici, predsjedavao poslanik dr Suad Numanović, predsjednik Odbora. Sjednici Odbora su prisustvovali poslanici, članovi Odbora: Maja Bakrač, dr Halil Duković, Nikola Divanović, mr Boris Mugoša i doc. dr Draginja Vuksanović-Stanković.

Sjednici Odbora je, u skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovao poslanik Adrijan Vuksanović, kao zamjena poslanika dr Nedžada Dreševića. Sjednici Odbora su, kao predstavnice predlagača zakona, prisustvovala Slađana Pavlović, generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju i harmonizaciju propisa u Ministarstvu zdravlja, Slavojka Šuković, načelnica Direkcije za harmonizaciju propisa u Ministarstvu zdravlja i dr Mevlida Gusinjac, generalna direktorica Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja.

Za sjednicu je jednoglasno usvojen sljedeći

DNEVNI RED:

1. PREDLOG ZAKONA O MEDICINSKI POTPOMOGNUTOJ OPLODNJI I
2. TEKUĆA PITANJA

PRVA TAČKA:

Predlog Zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji

Odbor za rodnu ravnopravnost je, u skladu sa članom 137 stav 2 Poslovnika Skupštine, razmotrio Predlog zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji, u dijelu svoje nadležnosti i nakon rasprave, jednoglasno odlučio da podrži ovaj predlog ovog zakona i predloži Odboru za zdravstvo, rad i socijalno staranje, kao matičnom odboru, da predloži Skupštini da usvoji Predlog zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji.

Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje dr Suad Numanović kazao je da se u obrazloženju Predloga zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji navodi da je dosadašnja primjena Zakona o liječenju neplodnosti asistiranim reproduktivnim tehnologijama iz 2009. godine, ukazala na potrebu potpunijeg uređenja postupka liječenja neplodnosti kod žena medicinski potpomognutom oplodnjom. Ciljevi koji se postižu predloženim propisom jesu da svako lice ima pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka medicinski potpomognute oplodnje, pod jednakim uslovima i slobodno izraženom voljom, u skladu sa ovim predlogom i savremenim standardima medicinske nauke i prakse. Prema Predlogu zakona, oni koji to žele, ubuduće, mogu da polne ćelije,

tkiva i embrione čuvaju van Crne Gore i, po želji, zatraže i njihovo vraćanje, u cilju obavljanja postupka medicinski potpomognute oplodnje (MPO). Uvoz polnih ćelija davalaca iz drugih država, onda kada se one ne mogu obezbijediti u Crnoj Gori, nije dozvoljen. Omogućava se parovima, u bračnoj ili vanbračnoj zajednici, ali i ženama bez partnera, koji imaju problema sa plodnošću, da se ostvare kao roditelji. Prvi zakon kojim je regulisana oblast MPO u Crnoj Gori usvojen je 2009. godine i dalje je na snazi. U Srbiji je 2017. godine usvojen zakon kojim je uvoz i izvoz ćelija dozvoljen dok je u Hrvatskoj situacija slična crnogorskoj. Kao primjer finansiranja, poslanik Numanović naveo je Njemačku u kojoj se parovi do 36. godine finansiraju u potpunosti, a ukoliko je majka starija i finansijska podrška se smanjuje. Do 38. godine izdvaja se 80% novca dok do 40. godine života država učestvuje sa 60%. Doniranje polnih ćelija u Crnoj Gori je dozvoljeno već deset godina. Parovi, koji nijesu vjenčani, prema Predlogu zakona, mogu da ostvare pravo na postupak, ako izjavom ovjerenom od strane notara, dokažu da žive u vanbračnoj zajednici. Vantjelesnom oplodnjom se u Crnoj Gori bave privatne klinike Life, Codra i Ars Medica iz Podgorice i humanom reprodukcijom u Budvi i bolnici „Danilo I“ na Cetinju. U Crnoj Gori se, o trošku države odobravaju tri postupka MPO na osnovu Zakona o zdravstvenoj zaštiti, u Sloveniji država finansira šest postupaka vantjelesne oplodnje za prvo i još četiri za naredno dijete dok se u Hrvatskoj, o trošku države, mogu uraditi četiri pokušaja inseminacije i šest vantjelesne. U Srbiji država pokriva tri pokušaja. Predlogom zakona kod nas je zabranjeno surogat majčinstvo, zaključio je Numanović.

Sladana Pavlović, generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju i harmonizaciju propisa u Ministarstvu zdravlja prenijela je izvinjenje ministra Kenana Hrapovića koji je „zbog iznenadnog sastanka“ morao da otkaže učešće na današnjoj sjednici. Predlogom zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji propisuju se uslovi, vrste i način obavljanja postupaka medicinski potpomognute oplodnje, dobijanje polnih ćelija, polnih tkiva i embriona za primjenu ovih postupaka kao i druga pitanja od značaja za njihovo obavljanje. Osnovni razlozi za donošenje ovog zakona jesu prepoznati problemi iz prakse, budući da je dosadašnja primjena Zakona o liječenju neplodnosti, asistiranim reproduktivnim tehnologijama iz 2009. godine, nametnula potrebu potpunijeg uređivanja postupka liječenja neplodnosti kod žena i muškaraca asistiranim reproduktivnim tehnologijama, korišćenjem polnih ćelija i tkiva bračnih, odnosno vanbračnih supružnika, kao i poklonjenim polnim ćelijama i embrionima i poklanjanjem polnih ćelija. Ministarstvo zdravlja i dalje ima obavezu obrazovanja posebne Komisije za praćenje svih postupaka medicinski potpomognute oplodnje a ovim predlogom zakona proširen je sastav te komisije sa doktorom medicine određenih specijalnosti, predstavnikom udruženja pacijenata sa infertilitetom i pravnikom čime je posebna pažnja posvećena pravnoj zaštiti lica koji učestvuju u postupcima medicinski potpomognute oplodnje. Predlog zakona, u odnosu na postojeći zakon preciznije reguliše ko može donirati polne ćelije. Davaoci su punoljetne osobe, žene do 33 a muškarci do 40 godina starosti. Omogućava se i doniranje embriona koji nastaju spajanjem jajne ćelije i spermatozoida. Novitet je i uvedena obaveza uspostavljanja efikasnog sistema sljedljivosti. Dodatni razlog za pripremu ovog predloga zakona je i harmonizacija sa odgovarajućim propisima EU, iz ove oblasti. Propisivanjem

niza zabrana obezbijedeno je poštovanje etičkih i bioetičkih principa, ličnog dostojanstva, podataka o ličnosti. Prema važećem Zakonu o zdravstvenom osiguranju i sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, finansiraju se tri pokušaja postupka medicinski potpomognute oplodnje za žene do 44. godine života. U pripremi Predloga zakona učestvovali su predstavnici struke, javnih i privatnih zdravstvenih ustanova koje vrše postupke medicinski potpomognute oplodnje, predstavnik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i predstavnici Ministarstva zdravlja. Takođe, korišćena su i uporedna iskustva zemalja koje su već donijele zakone iz oblasti MPO. Tokom javne rasprave, pristigao je veliki broj sugestija koje su velikim dijelom i prihvaćene.

Poslanik mr Boris Mugoša, član Odbora, saopštio je da se radi o stručnoj materiji i da će pokušati da postavi dvije dileme koje su se pojavile u javnosti. Dilemu je otvorio predsjednik Odbora koja se odnosi na pitanje da li je Predlogom zakona trebalo predvidjeti odobravanje surogatstva kad je to medicinski opravdano i da li treba omogućiti zamrzavanje polnih ćelija o trošku države. Ovim predlogom napravljen je ogroman iskorak u odnosu na postojeći Zakon o liječenju neplodnosti asistiranim reproduktivnim tehnologijama, zaključio je poslanik Mugoša.

Poslanik dr Halil Duković, član Odbora, ukazao je na značaj predloga i sve većoj prisutnosti neplodnosti, posebno kod žena i ako se još ne zna pravi, suštinski uzrok. S druge strane postoji činjenica da smo mi društvo koje je svakim danom sve manje i manje i da je natalitet u negativnoj fazi. Ovakav zakon je zaista potreban. Do sada su bila predviđena tri pokušaja vantjelesne oplodnje. Smatra da bi trebalo razmotriti mogućnost, da kod mladih žena kod kojih je već pokušana vještačka oplodnja tri puta a još uvijek su u nekom periodu, kad možemo očekivati rezultate, da se kod njih može uraditi više pokušaja. U 44. godini je teško povjerovati, barem sa medicinske strane, da može doći do oplodnje. Smatra da će surogatstvo teško zaživjeti kod nas, ali da u zakonu treba da postoji.

Poslanica doc. dr Draginja Vuksanović-Stanković dijeli mišljenje kolega poslanika i smatra da je ovo jedan dobar predlog i veliki iskorak u odnosu na dosadašnja rješenja. Čitajući ove, a i norme hrvatskog Zakona, uvidjela je da je veliki broj odredaba prisutan i u normama hrvatskog Zakona. Naglasila je pitanje surogat materinstva u slučajevima kada je ono zaista potreba iz medicinskih razloga. Međutim, ono što je sigurno rukovodilo, i predlagače, jeste i sami ambijent Crne Gore gdje se postavlja pitanje kako bi, nakon tog porođaja, surogat majka odreagovala i da li bi, uopšte, „predala“ dijete. Mišljenja je da su to primarni razlozi zbog kojih ovaj predlog ne sadrži surogat materinstvo. Posebno zabrinjava činjenica da veliki broj žena ne mogu da se ostvare kao majke prirodnim putem. Iz tog razloga je mišljenja da bi bila dobra ideja da se vremenom, ukoliko postoje sredstva za to, obrazuje posebna komisija koja će imati istraživački tim sastavljen od stručnjaka iz oblasti ginekologije, genetike, čak i nutricionice medicine, koji bi, možda, na postojećim slučajevima majki koje se oplode potpomognutom oplodnjom radili istraživanje koje bi, dovelo do utvrđivanja tih uzroka. Takođe, ni muškarci nijesu lišeni činjenice da se ostvare kao roditelji.

Sladana Pavlović, generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju i harmonizaciju propisa u Ministarstvu zdravlja govoreći o surogatstvu naglasila je da su istražili sve države Evropske unije ali i okruženja. Na nivou Evropske unije svega par zemalja ga poznaje. Postoje dvije vrste surogatstva, kompezatorno – kada uz naknadu postoji mogućnost da se „nađe“ surogat majka i drugo, altruističko – gdje se srodniku daju ćelije, tkiva i embrioni. Republika Poljska dozvoljava oba oblika ali se sada postavlja pitanje legalnosti postupaka koji se rade. Evropski parlament je donio posebnu rezoluciju kojom je striktno osudio oba oblika surogatstva. Kroz rezoluciju se navodi da se surogatstvo pretvara u biznis te da se time krše prava djeteta, koja postaju predmet trgovinskog ugovora. Iz toga razloga se radi na nacrtu međunarodnog sporazuma koji bi riješio sva ova sporna pitanja surogat ugovora i roditeljstva. Tu su i iskustva komiteta za bioetiku Savjeta Evrope koji navode da značajan broj zemalja Evropske unije ima potpuni ili veoma striktni prohibitivni stav a da zemlje poput Velike Britanije i još neke države koje nijesu članice Evropske unije podržavaju surogatstvo ali uz velike kontrole kvaliteta samih postupaka. Istakla je da mi, kao mala država, pored psihološkog aspekta teško možemo obezbijediti anonimnost takvih slučajeva, što može stigmatizovati i samo dijete. Surogatstvo nije način liječenja neplodnosti. Ono što je alternativa surogatstvu i što je dozvoljeno jeste hraniteljstvo i usvajanje. Smatra da treba promovisati hraniteljstvo i usvajanje i, na taj način, omogućiti osobama da se ostvare kao roditelji. Kod nas je izričito zabranjena primjena postupaka medicinski potpomognute oplodnje ženi koja namjerava da dijete poslije rođenja uz naknadu ili bez naknade preda drugom licu. Govoreći o državama u okruženju, saopštila je da je u Makedoniji dozvoljeno surogatstvo ali da od 2013. godine, kada je i uvedeno, zabilježen je svega jedan slučaj surogatstva iz 2017. godine. Na pitanje da li treba omogućiti zamrzavanje ćelija o trošku države kazala je da odgovor zahtijeva detaljnu analizu, prije svega sa finansijskog aspekta.

Predsjednik Odbora dr Suad Numanović je u završnoj riječi konstatovao da se radi o jednom dobrom Predlogu zakona, da je problem neplodnosti kod mladih žena nešto što je jako izraženo i da će, kroz medicinske savjete, kvalitetne analize, u narednom periodu, ne samo Ministarstvo zdravlja već i ostali nadležni organi, dati doprinos da, kako bi ohrabрили te majke, odlaze na redovne ginekološke preglede i da od svog izabranog ginekologa dobijaju pozitivan odgovor da su ginekološki zdrave i ako ne mogu da ostvare potomstvo. Iz tog razloga se treba i dalje praviti analiza, treba se baviti temom neplodnosti i preventivnim liječenjem kako bi omogućili mladim majkama da na prirodan način dobiju svoje potomstvo i da ne ulaze u fazu da napune 36 ili više godina i koriste pravo koje im država omogućava. Poslanik Numanović, apelovao je, ispred Odbora, da hraniteljstvo u Crnoj Gori mora da zaživi na mnogo većem nivou nego što je trenutno.

Predstavnica predlagača zakona saglasila se sa amandmanima Odbora pa isti, shodno članu 150 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, postaju sastavni dio ovog predloga zakona i o njima Skupština posebno ne odlučuje. Odbor je konstatovao i određene pravno

– tehničke greške i predložio njihovu korekciju. Takođe, predstavnica predlagača zakona saglasila se i sa predloženim korekcijama.

Na osnovu rezultata glasanja (sedam glasova „za“), Odbor je podržao Predlog zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji i predložio Skupštini da ga usvoji.

DRUGA TAČKA:

Tekuća pitanja

U okviru tekućih pitanja, Odbor se upoznao sa predstojećim aktivnostima Odbora u narednom periodu koje podrazumijeva studijsku posjetu Republici Sloveniji kao i predlog članovima Odbora da predlože sugestije vezane za Plan rada Odbora za 2019. godinu.

Sjednica je završena u 13 sati i 50 minuta.

Sekretarka Odbora
Snežana Kaluđerović

Predsjednik Odbora
dr Suad Numanović